

slovensko
kulturno
društvo
i s t r a

letnik 8 / številka 24
oktober 2013

maurica

**slovensko
kulturno
društvo
i s t r a**

**Mavrica
Glasilo SKD Istra**

Uredniški odbor

Jasmina Ilić Draković
Damijana Pezdirc

Odgovorna urednica

Maja Tatković

Lektorica

Lidija Kuhar

Založnik

SKD Istra Pulj

Oblikovanje

Tihana Nalić

Tisk

Tiskara NOVA

Naklada

350 izvodov

Hermana Dalmatina 4 - Galerija
Držićeva ul. 2 - Slovenski dom
52100 Pulj

slovinci@skdistra.hr

tel.: 052 215 851, 099 224 2082, 099 224 2083

fax: 052 544 406

Uradne ure:

torek in petek od 10.00 do 12.00 ure

četrtak od 16.00 do 18. ure

PRIDITE!!!

- pevski zbor
- kreativna delavnica
- dop. pouk slovenskega jezika
- delavnica Zdravo življenje
- razstave
- druženja, izleti

Veleposlanstvo Republike Slovenije v Republiki Hrvaški

Alagovičeva 30

10000 Zagreb

Uradne ure: ponedeljek in petek od 9.00 do 12.00 ure

sreda od 9.00 do 12.00 ure in od. 14.00 do 16.00 ure

tel.: +385 1 6311 000, 6311 011

fax: +385 1 6177 236

Konzularni oddelek: tel.: 01 6311 014 / 015

Dežurna služba za nujne primere: +385 98 462 666

Glasilo financirajo

Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu

Savjet za nacionalne manjine RH

Svet slovenske narodne manjštine mesta Pulj

Svet slovenske narodne manjštine Istrske županije

Fotografija na naslovnici:
<http://commons.wikimedia.org>

V junijski številki smo Mavrico nekoliko spremenili oz. dopolnili vsebino, oktobrska pa je dobila tudi novo podobo. Upamo, da vam je všeč.

Pestro poletje, predvsem pa glasbeni dogodki, ki so zaznamovali letošnje vroče dni, so predstavljeni v rubriki dogajanja v društvu. Violinska in citrarska šola, koncerti, izleti in gostovanja. Kar berite. Profesorica dopolnilnega pouka slovenščine Dragica Motik je predstavila svoj letošnji načrt, učenka Tatjana Kadum pa je napisala zanimiv prispevek. Mlada študentka restavracije na Akademiji za likovne umetnosti v Ljubljani se nam je kar sama oglasila z željo, da opiše svojo ljubljansko študentsko življenje. Joža Tomše, častnik Avstroogrške vojske in soizumitelj topa kalibra 305 mm, ki se je uporabljal v Prvi svetovni vojni, je gost naše zgodovinske rubrike, in je tudi pradedek naše članice predsedstva Marije Langer. Najdaljša slovenska reka je opisana na zadnji strani, njen izvir in pritok Sava Bohinjka pa je lepota na naši naslovnici.

Upam, da ste uživali ob Dnevih slovenske kulture in ob branju oktobrske Mavrice.

Do Božiča vas lepo pozdravljam,

Maja Tatković

“Cvetje v jeseni”, veliko razlogov za ponovni ogled. Citre v glasbeni podlagi, Milena Zupančič glavna igralka, Tavčarjev klasik zasnova.

Pro Musica v Galeriji

Mešani pevski zbor Pro Musica iz Maribora je v soboto, 29. junija, nastopil v Galeriji Slovenskega kulturnega društva Istra. Ustanovljen je bil leta 1988, sestavlja pa ga pisana družba dijakov, študentov, delavcev in tudi upokoencev. Zbor obvlada obsežen repertoar zborovske literature vseh glasbenih stilnih obdobj, vključno z najnovejšimi stvaritvami domačih in tujih skladateljev.

“Predvsem zadnja leta nam je uspelo zbor pomladiti, kar prispeva k večji fleksibilnosti in hitrejšemu študiju novega repertoarja. Vsako leto pripravimo nov koncertni program, s katerim se predstavimo domačim ljubiteljem zborovske glasbe in gostujemo po Sloveniji, pa tudi v tujini,” je povedala zborovodkinja Metka Vrbančič Osterc. V preteklosti je zbor navezal stike

s številnimi domačimi in tujimi pevskimi zbori in se podal na koncertne turneje na Madžarsko, v Nemčijo, Avstrijo, Luksemburg, Hrvaško.

“Med večjimi uspehi lahko omenim uspešna sodelovanja na območnih, medobmočnih in regijskih srečanjih in tekmovanjih. Leta 2009 smo dosegli srebrno priznanje na mednarodnem tekmovanju v Zadru,” je še dodala gospa Vrbančič Osterc, ki je doslej uspešno vodila nekaj zborov. Zadnjih šest let pa je energična zborovodkinja mešanega pevskega zbora Pro Musica.

Maja Tatkovič

Glasbena Pula 2013

Na zaključnem koncertu poletne šole za violino in violo, ki je od 1. do 10. julija potekala v Puli, so se zbrali člani društva,

Mešani pevski zbor Pro Musica in zborovodkinja Metka Vrbančič Osterc

Rok Hrvatin, Plamenka Dražil in Maja Tatković so gostovali v programu Radio Pule

starši otrok, ki so se udeležili poletne šole in vsi, ki jih zanima tovrstna glasba. Nastopili so učenci ljubljanske glasbene šole Moste-Polje in zaigrali vse, kar so se naučili v desetdnevni poletni šoli. Seveda je za njimi kar nekaj let vaj in igranja, saj so godala zahtevni inštrumenti.

Poletno šolo za violino in violo sta vodila profesorja Plamenka Dražil in Rok Hrvatin, ki sta se odločila za Pulj, ker sta želela, da bi otroci poleg dopoldanske vadbe imeli čas tudi za popoldansko plavanje in sproščanje. Na koncu poletne šole pa sta oba priznala, da sta zelo zadovoljna in bosta tudi naslednje leto organizirala poletno šolo v Pulju.

Plamenka Dražil je glasbeno pot začela v Sarajevu, kjer je z odliko diplomirala v razredu profesorja Đina Sagrestana. Že med študijem je nastopala kot solistka z orkestri

Sarajevske filharmonije, z Simfoničnim orkestrom RTV ter s Simfoničnim orkestrom iz Mostarja. Kot članica in solistka Komornega orkestra Sarajevo je nastopala na koncertnih odrih v domovini in tujini. Poklicno glasbeno pot je začela v orkestru Narodnega gledališča v Sarajevu, nadaljevala pa v orkestru SNG Opera in balet Ljubljana kot namestnica koncertnega mojstra. Ko jo je leta 1998 prevzelo pedagoško delo, je zamenjala službo in še vedno poučuje violino na Glasbeni šoli Ljubljana Moste-Polje. Poleg tega je ostala stalna zunanja članica orkestra SNG Opera in balet in orkestra RTV Slovenija. Njeni učenci so dobitniki najvišjih priznanj in večkratni zmagovalci na državnih in mednarodnih tekmovanjih. Mnogi med njimi nadaljujejo šolanje na Glasbeni akademiji, nekateri pa so že poklicni glasbeniki.

Rok Hrvatin je leta 2008 diplomiral v razredu profesorja Mileta Kosija na ljubljanski Akademiji za glasbo. V času študija je bil član godalnega kvarteta Violanti, s katerim je umetniški prostor odmevno obogatil tako doma kot v tujini. Kot solist violist in komorni glasbenik se je predstavil na Ljubljanskem festivalu, festivalu Lent, jazz festivalu Santa Lucia, festivalu Carniola in mnogih drugih odrih. Je dobitnik najvišjih nagrad državnih in mednarodnih tekmovanj, leta 2007 je prejel tudi študentsko Prešernovo nagrado. Že vrsto let redno sodeluje z orkestrom SNG Opera in balet in orkestrom RTV Slovenija. Od jeseni 2007 je zaposlen kot učitelj violine in viole na Glasbeni šoli Ljubljana Moste-Polje. V času pedagoškega dela je vzgojil perspektivno generacijo mladih godalcev, ki na državnih in mednarodnih tekmovanjih dosegajo najvišja priznanja.

Maja Tatković

Citarji v Galeriji SKD in na puljskem Forumu julija letos

Ljubitelji citrarske glasbe so lahko uživali na zaključnem koncertu udeležencev Poletne citrarske šole, ki je bil 19. julija v Galeriji Slovenskega kulturnega društva Istra. Profesor Peter Napret in njegovi učenci so se predstavili še naslednjega dne, 20. julija, na puljskem Forumu pred mestno palačo ob 21 uri. Oba koncerta sta privabila veliko ljudi.

Veseli nas, da že tretje poletje citre zvenijo v prostorih Slovenskega kulturnega društva Istra, kjer je naš stari znanec prof. Peter Napret tudi letos poučeval igranje na citrah. Na zaključnem koncertu so naši društveni citrarji pokazali vse svoje citrarske veščine in nas s svojim breknanjem navdušili. To čedalje redkejše, tako rekoč slovensko ljudski glasbilo je v naših učencih dobilo ne le zveste in predane izvajalce, ampak pridobilo tudi poslušalce. Vsi skupaj pa smo postali še dobri "propagandisti" tega milo donečega inštrumenta. Profesorju Napretu čestitamo za uspešno poučevanje in se mu zahvaljujemo za njegov trud. Na njegov/naš citrarski "orkester" smo vsi izredno ponosni in mu želimo še veliko uspešnih koncertov!

Poletna citrarska šola

Letos julija smo v našem društvu že tretjič gostili poletno citrarsko šolo, ki jo je kot doslej vodil prof. Peter Napret. Udeležili so se je kandidati iz Slovenije, štirje učenci iz glasbenih šol in dve gospe, članici citrarskega orkestra upokoјencev Srebrne strune, ki deluje v Litiji.

Zgodba se je začela pred dvema letoma, ko smo se domislili, da bi naš imenitni razstavni predmet citre, ki so do tedaj mirovale, "zaposlili". Obrnili smo se na Zvezo citrarjev Slovenije s prošnjo, naj nam priporočijo učitelja citer, ki bi med poletnim časom prišel v naše društvo in zainteresiranim dal prve napotke, kako se lotiti tega, dokaj zahtevnega inštrumenta. Za tiste, ki citer ne poznate, naj povemo, da je hkrati kitara

in majhna harfa, ki ima zelo veliko strun, 40 in več. Vabilo je sprejel sam predsednik Zveze citrarjev, prof Peter Napret.

Na prvi poziv so se iz našega društva prijavile samo odrasle osebe, in sicer 3 članice in 1 član. Pridno so brenkali in tudi nastopili na koncertu, seveda z začetnim skromnim znanjem, ki so ga obvladali. Spremljala sta jih profesor Napret z violino in citrami ter tedanja korepetitorica zboru gospa Tea Siladi na klavirju. Žal so pozneje, ko profesorja ni bilo več zraven, eden za drugim nehali vaditi, saj sta za samostojno učenje potrebni res trdna volja in vsakodnevna vaja.

S profesorjem Napretom smo se dogovorili, da bomo sodelovanje dvignili na višjo raven. V naših prostorih naj bi se poletli, ko naših aktivnosti ni veliko, odvijala poletna citrarska šola za učence iz vse Slovenije, ki bi se jim pridružili še naši kandidati. Rečeno - storjeno. Gostujočih učencev je bilo 7. Po končani enotedenski

delavnici, katere se je udeležilo tudi nekaj naših članic, so citrarski učenci priredili v društveni galeriji uspešen koncert, seveda s podporo znanja gostujočih učencev in profesorja, ki je tudi izreden violinist. Mnogi člani našega društva, ki so prišli na koncert, so ob zvokih citer obujali spomine na svojo mladost in otroštvo. Žal je tudi tokrat navdušenje med našimi udeleženci šole, ki so se "lotili" citer, ugasnilo.

Letos, ko smo s profesorjem Napretom znova načrtovali poletno citrarsko šolo, smo tuhtali, kaj storiti, da bi se citre vendarle "prijele" tudi pri nas? Kaj če bi kandidate poiskali med mladimi. In res, sreča se nam je nasmehnila, v šolo se je prijavila 11-letna Anamarija Bukovnik, ki že obiskuje glasbeno šolo (igra violončelo). Profesor je nad njo navdušen, saj je pokazala veselje za citre in tudi zelo hitro napredovala.

Vsi učenci poletne šole so seveda ponovno nastopili na koncertu najprej v naši galeriji, nato še na svojevrstnem predstavitvenem in promocijskem koncertu na Dantejevem trgu blizu našega sedeža z namenom, da bi citre popularizirali tudi v našem okolju.

V društvu smo sklenili, da bomo, kolikor je mogoče, pomagali Anamariji pri učenju citer. Profesorja Napreta smo povabili, naj ima ob koncu avgusta z njo dodatne ure

Profesor Napret v akciji

med vikendom. Če bo vztrajala, bo dokaj hitro uvrščena v naše kulturne prireditve, kar je naša že dolgoletna želja. Tega sodelovanja se že vnaprej veselimo, saj bi to pomenilo popestritev naših prireditev, obenem pa bi našemu okolju pričarali delček slovenske tradicionalne spremljave ljudskih pesmi, ki je bila nekdaj značilna za slovensko podeželje, predvsem v alpskem predelu.

Klaudija Velimirovič

Na kratko o citrah

V Evropi igrajo na citre predvsem v alpskem predelu, torej v Avstriji, na Bavarskem in v Švici. Zanimivo je, da citre poznajo tudi na Daljnem vzhodu, na Kitajskem in Japonskem (imenujejo jih koto).

Ob koncu 19. in v začetku 20. stoletja so zahvaljujoč kulturnemu vplivu Dunaja citre postale zelo popularno hišno glasbilo, toda po prvi svetovni vojni je zanimanje zanje zamrlo. Ohranilo se je le Zagrebško citrarsko društvo.

V popularnem filmu "Tretji človek" je osrednji glasbeni motiv interpretiran na citrah.

Poletna dogajanja v Društvu

Verjamemo, da ste se po dopustu vrnilo zdravi, zadovoljni, srečni in polni novih moči na delovno mesto ali v domača okolja. Tokrat pprevidno poročamo o društvenih poletnih dejavnostih, ki so potekale v različnih krajih. Vrata Slovenske-

ga doma v Držičevi ulici so bila vse poletje na stežaj odprta za različne obiskovalce. Aktivno je delovala tudi knjižnica. Veseli smo bili vsakega obiska. Vsekakor je k dopustniškemu odprtju doma pripomogla novozaposlena simpatična Maja Tatković, katere zaposlitev financira Hrvaški zavod za zaposlovanje. Tako sta si naša predsednica Klavdija Velimirovič in tajnica ali deklica za vse Jasmina Ilić Draković lahko dopustniško malo odpočili.

V okviru društva delujoči pevski zbor Encijan se je 21. junija pod vodstvom naše zahtevne, zelo priljubljene dirigentke prof. Paole Stermotič in korepetitorja Sandra Vašligaja podal v jutranjih urah z avtobusom v Novo mesto, kjer smo imeli ob 20h koncert v cerkvi Sv. Miklavža. Na prireditvi Sosed tvojega brega nas je povabilo Društvo za razvijanje prostovoljnega dela iz Novega mesta.

Čudovita cerkev izjemne akustike in občinstvo in izbrani program naše zborovodkinje so pripsevali k brezhibni izvedbi v zadovoljstvo poslušalcev in nastopajočih, za kar nas je občinstvo nagradilo z burnim aplavzom.

V soboto 22. junija smo si podrobneje ogledali prelepo cerkev Sv. Miklavža. Arhitektonsko je zanimiva zaradi gotskega prezbiterija, ki je zgrajen v lomljeni osi nad ladjo. Pod njim je kripta, kjer je vzdanih več nagrobnih spomenikov. Njena največja značilnost in dragocenost je oltarna slika Sv. Miklavža, kateremu je cerkev posvečena. Slika je delo italijanskega renesančnega slikarja Jacopa Robusta Tinotoretta. Prevzeti in polni lepih vtisov smo od vodnice izvedeli, da je pri obnovi orgel leta 2008 sodeloval izdelovalec orgel

Nastop Encijana v Koštaboni

Anton Škrabelj iz Rogaške Slatine. Pred tremi leti smo si tudi sami že ogledali to znamenito orglarsko podjetje, ko smo odpeli nepozaben koncert na povabilo Rogaškega moškega pevskega zbora v Zdraviliški dvorani. Škoda, da ni v Sloveniji več tako uspešnih podjetij.

Novo mesto "kot ljubica zvesta" objema reka Krka, kot se je pesniško izrazil Dragotin Kette, saj se razteza na njenem bregu. Na Bregu je bil rojen tudi znameniti novomeški slikar Božidar Jakac, ki je velik del slikarskega opusa posvetil prav rojstnemu mestu. Zmanjkalo nam je časa za ogled drugih znamenitosti, saj smo se morali odpraviti v Šentvid pri Stični, kjer smo imeli ob 20. uri koncert. Sodelovalo je še osem zborov. Kot vedno smo svoj program izvedli brežhibno, polni veselja in radosti do petja. Po nastopu v Stični je bil tradicionalni ognjemet, nato večerja, petje in ples. Utrujeni smo se vrnili v novomeški študentski dom. Naslednji dan 23. junija smo dobre volje že ob 9h sodelovali na

generalki vseh zborov. Skupno je zapelo okoli 3500 pevcev pod vodstvom dirigenta Igorja Švare. Ob 12h je sledil mimohod nastopajočih zborov, snemanje za TV Slovenija 1, nato je sledil skupni koncert. Tokrat nam je bilo vreme naklonjeno, saj smo v preteklih petih letih doživeli marsikaj. Naša voditeljica dirigentka Paola Stermotič in zbor sta dobila priznanje za petletno sodelovanje. Poseben užitek je bilo poslušanje tako velikega števila pevcev, ko smo zapeli vsi v "en glas".

Delo SKD Istra se je nadaljevalo. V torek 25. junija smo bili že na srečanju v Koštaboni. To je slikovito mestece nad Koprom. Društvo slovensko-hrvaškega prijateljstva in Hrvaško društvo iz Pirana je s sodelovanjem vseh slovenskih društev iz Istre organiziralo druženje ob vstopu Hrvaške v Evropsko unijo. S ponosom smo sodelovali in doživeto zapeli nekaj slovenskih pesmi.

Konec junija smo prisluhnili čudovitemu koncertu (v Galeriji v Pulju) mešanega

Na poti v Koštabono

pevskega zbora Pro Musica iz Maribora pod vodstvom dirigentke Metke Vrbančič Osterc. Tudi z njim smo počastili Dan državnosti Republike Slovenije in Republike Hrvaške ter 12. obletnico našega društva. Druženje s petjem, jedačo in dobro slovensko kapljico nas je spremljalo dolgo v noč.

Ivanka Koletnik

Dom za vse narodne manjšine Istre

Na sestanku s predstavniki vseh manjšinskih društev mesta Pulja je dosedanja voditeljica Upravnega oddelka za italijansko skupnost in druge etnične skupine Viviana Benussi 10. julija predstavila novo voditeljico tega oddelka Giuseppino Rajko, ki je napovedala, da bo že od naslednjega tedna obiskala vsa kul-

turna in druga manjšinska društva. Vsi predstavniki manjšinskih društev so sicer zelo zadovoljni s sodelovanjem z Županijo, vendar imajo vsi podobne finančne težave, ki jih le-ta ne zmore razrešiti. Namreč, tudi letos so sredstva, ki jih društva prejema od Županije in Mesta Pulja ter Urada za narodne manjšine pri Vladi RH znova zmanjšana. Prav zaradi tega je Benussijeva svetovala, naj se manjšine združijo in skupno zaprosijo za denarno

Namestnica istrskega župana Giuseppina Rajko z ministrico Tino Komel

podporo iz evropskih skladov. Povedala je tudi, da morajo dobro premisliti, kaj natančno potrebujejo in kako bodo najbolje uresničevali svoje naloge. V zvezi s tem naj se s konkretnimi predlogi obrnejo za pomoč na Županijo. Kot primer dobre prakse je izpostavila prav SKD Istra, ki je s pomočjo županijskega Oddelka za izobraževanje, šport in tehnično kulturo poskrbelo, da bo slovenščina izbirni predmet v nekaterih puljskih srednjih šolah. Glede na to, da so v Bruslju navdušeni nad multietničnim sožitjem v Istri, je čas, da se začnemo ukvarjati z ustanovitvijo centra za vse narodne manjšine, za katerega bomo skušali denar pridobiti iz evropskih skladov. To naj bi bil center s polivalentno dvorano in drugimi društvenimi prostori; tudi s komercialnimi vsebinami, ki bi pod eno streho združeval kar vse manjšine v Istri, je zaključila Bensusijeva.

Maja Tatković

Obisk ministrice Tine Komel

Ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu Tina Komel je v torek 24. septembra obiskala Slovensko kulturno društvo Istra. Pula je bila prva postaja ministričinih obiskov na Hrvaškem. Sledila sta Reka in Zadar, potema pa Split, Dubrovnik in Zagreb.

Ministrica Komel se je sestala s predsednicami vseh slovenskih društev v Istri, ki so se z njo pogovarjale o dosežkih in težavah društev. Srečala se je tudi s puljskim mestnim županom Borisom Miletićem ter z namestnico istrskega župana Giuseppino Rajko, s katerimi se pogovarjala o financiranju društev in ter o izgradnji centra za vse nacionalne manjšine.

Uradni sestanek ministrice Komel, namestnice istrskega župana Giuseppine Rajko in puljskega župana Borisa Miletića

Naši načrti

Dopolnilni pouk slovenščine v Pulju

V šolskem letu 2013/2014 smo pri dopolnilnem pouku slovenščine¹ zastavili vsebinsko bogat načrt. Pri tem nas vodi in usmerja Učni načrt za dopolnilni pouk slovenščine v tujini².

Pouk bo tudi letos organiziran in bo potekal na različnih nivojih, od začetniškega, nadaljevalnega in izpopolnjevalnega. Učenci in odrasli udeleženci DPS začetniške ravni se bodo naučili predstaviti se v slovenščini, pripovedovati o sebi, svoji družini, kraju, v katerem živijo, o svojih konjičkih in ostalih področjih življenja, naučili se bodo v slovenščini povedati nekaj o svojem delu, svojih interesih in podobno. Nadaljevalci pa bodo poglobljali jezikovno znanje, se pogovarjali, utrjevali in razširjali besedišče v slovenščini, izpopolnjevalci pa bodo zopet na sebi primeren način urili jezik, se seznanjali, spoznavali in raziskovali prvine slovenske kulture in ob različnih vsebinah nadgrajevali jezikovno zmožnost.

Vse naše delo pri DPS je povezano z vsebinami, ki se nanašajo na besedila oz. vsebine iz slovenskega leposlovja, zgodovine in geografije slovenskega etničnega ozemlja in je povezano z aktualnimi ter pragmatičnimi vsebinami. Pri pouku bomo oživeli zanimive slovenske legende in navade ter običaje, kot so martinovanje, miklavževanje, pustovanje, pa tudi nekatere običaje ob veliki noči in druge.

1 V nadaljevanju DPS.

2 Učni načrt za dopolnilni pouk slovenščine v tujini, Zavod RS za šolstvo, 1994.

Učenci in odrasli udeleženci se bodo učili pisati uporabne stvari, od življenjepisa, prošnje, opravičila, pritožbe, zahvale, pohvale, vabila in pd. Glede na to, da večina udeležencev ima stik s svojimi sorodniki v Sloveniji in je občasno v stiku z drugimi govorniki slovenščine v okviru slovenske skupnosti v Pulju, je njihovo poznavanje slovenščine pogosto na ravni razumevanja, manjka pa jim aktivno odzivanje v slovenskem jeziku. Prav zato je naloga DPS, da te udeležence na različne načine in ob različnih metodah spodbudi k govorni in pisni rabi slovenščine.

Vsako leto podrobneje spoznavamo po eno ali dve slovenski pokrajini

Tudi v tem šolskem letu smo izbrali eno slovensko pokrajino, ki ji bomo posvetili večjo pozornost v želji, da bi lahko ob koncu šolskega leta tja odšli na ekskurzijo.

Osredotočili se bomo na osnovne zemljepisne, zgodovinske značilnosti izbrane pokrajine, spoznavali tradicionalne jedi tega dela Slovenije, otroške, ljudske in popularne pesmi, legende, saj vemo, da kultura in jezik naroda živi tako dolgo, dokler jo negujejo oz. govorijo nosilci in govorniki jezika.

Celostno spoznavanje običajev in navad

V povezavi z martinovanjem bomo letos, v okvirju DPS in v sodelovanju s Slovenskim kulturnim društvom Istra Pulj/Pula³, povabili dr. Janeza Bogataja, odličnega poznavalca slovenske dediščine. Priznan slovenski strokovnjak - etnolog in univerzitetni profesor na ljubljanski univerzi, avtor številnih knjig o slovenski kulturni

3 V nadaljevanju SKD Istra Pulj/Pula.

dediščini, bo za udeleženske in udeležence DPS, SKD Istra Pulj/Pula in druge zainteresirane Slovence iz Pulja in okolice, predstavil običaj "martinovanje" in pomen le-tega za današnji čas in slovensko kulturo. Na zanimiv način bomo spoznavali ozadje običaja ter ugotovili, kako lahko kot posamezniki prispevamo k ohranitvi te vredne kulturne prvine. Ob tej priložnosti bodo učenci DPS skupaj s članicami SKD Istra Pulj/Pula (sekcija "Zdravo življenje") skuhali in spekli slovenske jedi, ki simbolizirajo "martinovo" kosilo. Da, tudi to je pouk, takšne dejavnosti pustijo močan vtis na vsakega posameznika, saj je pri tej dejavnosti nujno tudi aktiven. Posameznik tako na prijazen način spoznava običaj z vsemi čutili, prisoten je čustveno in razumsko, spozna recepte in način priprave izbrane jedi, pripravlja jed in na koncu jo še poskusi, zaužije. To celostno doživljanje pa vsakemu v spominu pusti trajnejše sledi.

V decembru 2013 bomo skupaj s SKD Istra Pulj gostili slovenskega pisatelja. Učenci bodo že prej spoznavali njegova dela, brali bodo zgodbe in pravljice povabljenega avtorja. Ker se bo to dogajalo v času, ko otroke po svetu obiskuje Miklavž, bo ta obiskal tudi naše učence. Tako bodo deležni dvojnega obiska, poleg pisatelja ali pisateljice iz Slovenije bo med otroke prišel tudi "Miklavž". Vsem pridnim otrokom bo dobri mož prinesel priložnostna tradicionalna darila. Za najmlajše bodo starejši učenci DPS pripravili krajši kulturni program.

Pri pouku bodo učenci spoznavali tudi pomembne slovenske osebnosti, tako bodo poglobili spoznanja o Primožu

Trubarju, Francetu Prešernu in drugih pomembnih možeh. Ozaveščali bodo razloge, zaradi katerih sta ta velikana, pa tudi drugi, vredna našega spomina.

Pred koncem šolskega leta, predvidoma v aprilu ali maju 2014, načrtujemo strokovno ekskurzijo v Slovenijo. Upamo in pričakujemo, da nas bo tudi tokrat finančno podprlo Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, ki je organizator in financer dopolnilnega pouka slovenščine v tujini. Enaka pričakovanja imamo tudi od SKD Istra iz Pulja. V preteklem šolskem letu smo prejeli finančno podporo z obeh strani in se ob tej priložnosti obema najlepše zahvaljujemo.

Povezovanje učencev DPS z vrstniki v Sloveniji je pomembno dopolnilo našega delovanja.

Ob koncu naj povem, da so učenci DPS istočasno tudi učenci različnih puljski šol. To je bil ključni razlog, da sem na začetku mojega poučevanja v Pulju sklenila povezati njihove šole s šolami v Republiki Sloveniji. Ob pomoči staršev mojih učencev sem v letu 2011 spodbudila ravnateljce oz. ravnateljice puljskih in slovenskih šol k sodelovanju. Že tretje šolsko leto poteka vsestransko in uspešno sodelovanje med Osnovno šolo Veli Vrh Pula in Osnovno šolo France Bevk Tolmin⁴ ter med Osnovno šolo Stoja Pulj z Osnovno šolo heroja Janeza Hribarja Stari trg pri Ložu. Vodstva šol in delavni učitelji spodbujajo učence k vrstniškemu dopisovanju, medsebojnem obiskovanju z bivanjem pri družinah vrst-

⁴ O tem sodelovanju piše (tudi v tej številki Mavrice) ga. Tatjana Kadum, ki je že tretje šolsko leto udeleženka dopolnilnega pouka slovenščine v Pulju in obenem učiteljica na Osnovni šoli Veli Vrh Pula.

nikov v Sloveniji in na Hrvaškem, k delu na mednarodnih šolskih projektih in k drugim aktivnostim. Vse to prispeva k medsebojnemu spoštovanju med mladimi in enakovrednem vrednotenju obeh jezikov in kultur in seveda, k miru in miroljubni izgradnji nove Evrope.

DPS ima tudi zato veliko veljavo. To ni le dobesedno razumevanje, pogovor v slovenščini in poznavanje prvin slovenske in hrvaške kulture. Učinki so veliko globlji in prispevajo k spoštljivemu sodelovanju in razumevanju, k izboljšavi medsebojnih odnosov, k humanizaciji sveta. Od človeka, ki dobro pozna svoj jezik in kulturo in to ceni, je le kratek korak do drugega človeka in medsebojnega spoštovanja.

Dragica Motik, prof.
učiteljica dopolnilnega pouka
slovenščine v Pulju

DPS v Pulju - trden most za povezavo hrvaške in slovenske šole

Od branja pravljic ob svetovnem dnevu jezikov do mednarodne povezave

Naj se najprej sama predstavim. Sem Tatjana Kadum, učiteljica razrednega pouka. Delam v podaljšanem bivanju v osnovni šoli Veli Vrh v Pulju. Od lanskega leta sem tudi sama udeleženka dopolnilnega poduka slovenščine v Pulju.

Zakaj sem se odločila napisati ta prispevek?

Moja sodelavka Jasenka, šolska knjižničarka Raisa in jaz delamo na projektu "Pravljice sveta". Začele smo z branjem pravljic Hansa Christiana Andersena, poleg tega smo šle do Bratov Grimm itn. Ko smo začele delati, so nam prihajale nove ideje.

Ena izmed idej je bila, da bi del svetovno znanih pravljic brali v več jezikih, tudi v slovenščini. Za pomoč sem zaprosila našo profesorico dopolnilnega pouka slovenščine, Dragico Motik. Ona je moje vabilo sprejela z veseljem. Ko sva se pogovarjali, se je nama porodila ideja, da v projekt vključimo tudi njene učenke dopolnilnega pouka slovenščine iz Buzeta in nas iz Pulja. Učenke iz Buzeta bi zaigrale eno igrico, za katero bi učiteljica napisala scenarij. Gre za pravljico Svetlane Makarovič, Pod medvedovim dežnikom.

"To je bila res prava ideja", sva rekli. Ko bodo so prišle učenke iz Buzeta, se bodo zbrali tudi učenci dopolnilnega pouka slovenščine iz Pulja. Med njimi bo Doris Poletan, ki je učenka na Osnovni šoli Veli Vrh Pulj in obenem obiskovalka dopolnilnega pouka slovenščine v našem mestu. Idejo sva predstavili drugim učencem in so jo vsi lepo sprejeli.

Za nastop smo se pripravljali in se uspešno predstavili?

Naša profesorica naredila je scenarij in smo pri dopolnilnem pouku slovenščine vadili in se tako pripravili na skupen nastop. Ta je bil 6. marca 2012. Ob 14. uri je šlo zares. Začeli smo z nastopom učencev iz Buzeta in Pulja na Osnovni šoli Veli Vrh Pulj.

Na začetku je vse pozdravila ravnateljica šole Karmen Kranjec, vse prisotne je na-

Na fotografijah so učenke dopolnilnega pouka slovenščine iz Buzeta; Jana Marinac, Sara Černeha, Judita Paro, Ana Ivančič, Erika Sirotič, Martina Sirotič, Anamarija Guzijan in Katrin Mrakovič. Predstavile so se z glasbeno-scensko igro, za katero je scenarij napisala njihova učiteljica Dragica Motik po pravljici "Pod medvedovim dežnikom" slovenske avtorice Svetlane Makarovič. (foto: Glas Istre)

govorila tudi naša profesorica Dragica Motik in program je začel. Učenka Doris Poletan je bila naša napovedovalka, voditeljica programa. Nastopili so učenci dopolnilnega pouka slovenščine iz Pulja in Buzeta Učenec Matej Benčič je pri dopolnilnem pouku spoznal in prebral predstavil knjigo Toneta Seliškarja, Družba Sinjega Galeba. Druga udeleženka dopolnilnega

pouka slovenščine Mojca Tavčar – Benčič je slikovito predstavila svetovno znanega slovenskega arhitekta Jožeta Plečnika, jaz pa sem v slovenskem jeziku predstavila sebe in svoje delo. V času te prireditve sem bila pri pouku slovenščine na začetniškem nivoju. Ko smo se predstavili mi z Pulja, so na oder prišle učenke iz Buzeta z dramsko igrico Pod medvedovim dežnikom.

Bilo je res lepo.

Na koncu smo se domačini zahvalili gostom za nastop in prijetno druženje. Celo prireditev so posneli učenci filmske skupine gostiteljske šole ob pomoči profesorja Josipa Raića.

Pa to še ni vse.

Pravzaprav je to bil le začetek nečesa veliko večjega in za nas pomembnega. Ta dogodek je bil povod za poglobljeno sodelovanje naše šole s šolo v Sloveniji. Naša profesorica. Dragica Motik nam je predlagala, da nam poišče partnersko šolo v Sloveniji. Nam je bila ideja všeč in to se je po nekaj tednih že zgodilo.

Gospa Dragica Motik nas je našo šolo povezala z Osnovno šolo Franceta Bevka iz

Tolmina. Kmalu smo se srečali učitelji obeh šol in začelo se je mednarodno sodelovanje, ki še traja in se vsebinsko pogloblja.

In za konec naj povem, začeli smo z branjem pravljic in nadaljevali v mednarodni šolski povezavi, kar je navdušilo številne učence in učitelje obeh držav. Pravzaprav nas je dopolnilni pouk povezal, tu je vzniknila ideja in tu smo snovali načrte, ki jih še dopolnjujejo in dajemo življenje.

Ob tej priložnosti se želim zahvaliti prof. Dragici Motik v svojem imenu in v imen delavcev Osnovne šole Veli Vrh Pulj, ki nas je pri tem stalno opogumljala.

Tatjana Kadum,
udeleženka dopolnilnega pouka
slovenščine v Pulju

Najmlajši pri dopolnilnem pouku slovenščine v Pulju

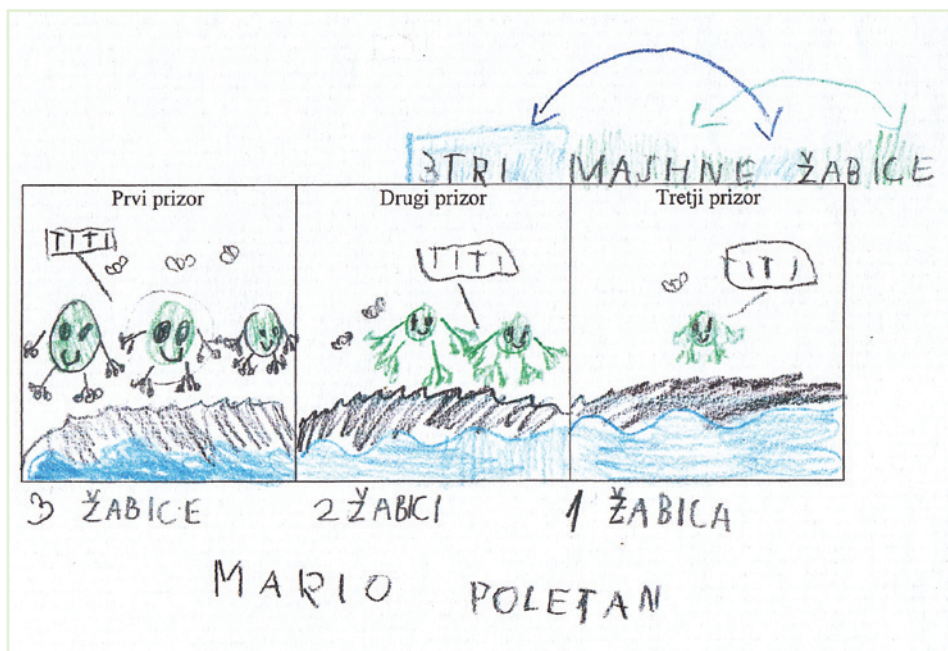
Pri dopolnilnem pouku slovenščine počnemo z učenci veliko stvari, pouk prilagajamo njim, njihovi starosti in jezikovni zmožnosti.

Najmlajši se učijo ob igri. Pri pouku veliko govorijo, berejo, pišejo, pejejo, se igrajo, uživljajo v različne junake iz pravljic in podobno. Seveda, dejavnosti neprestano menjavamo, da učenci niti ne opazijo, da so še vedno pri načrtovani vsebini, le prestopajo iz dejavnosti v dejavnost. Tako nabirajo besede v slovenščini, si jih lažje zapomnijo in mislijo, da se ves čas le igrajo.

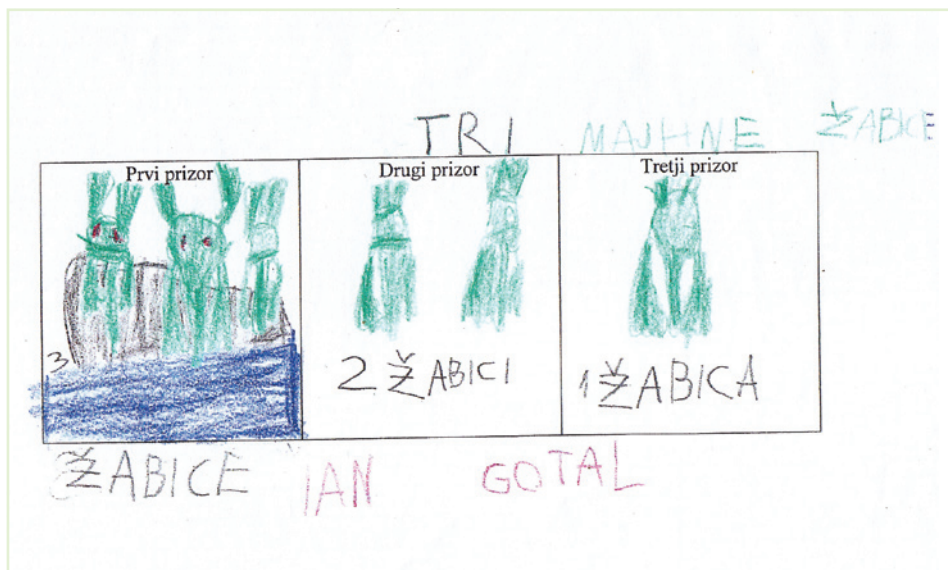
Učenci občasno tudi kaj ilustrirajo in vse to z namenom, da bi si lažje zapomnili besedilo pesmice, zgodbice, pravljice, izštevance in podobno.

Risbici, ki sta pred vami, sta ju ustvarila prvošolca in to mimogrede, med petjem. Tako sta si pomagala pri pomnjenju otroške pesmice z naslovom "Tri male žabice". Pri tej dejavnosti sta vadila tudi jezikovne prvine, ki se jih nista niti zavedala, sta jih pa uporabljala.

Dragica Motik, prof.
Učiteljica dopolnilnega pouka slovenščine v Pulju

Narisal Mario Poletan, 1. r. in učenec dopolnilnega pouka slovenščine v Pulju

Narisal Ian Gotal, 1. r. in učenec dopolnilnega pouka slovenščine v Pulju

Avstro-ogrski podmaršal in izumitelj Joža Tomše

Joža Tomše

Joža Tomše se je rodil 20. februarja 1850 leta na Poljšici pri Podnartu malemu kmetu Janezu Tomšetu in Mariji (rojeni Jereb) pod slamnato streho. Bil je drugi otrok od sedmih. Mati mu je umrla, ko je bil star sedem let. Kljub temu, da je bilo v tistem času šolanje že obvezno, je šolo obiskoval komaj 1 % vaških otrok. Oče, ki je ostal sam z otroki in jih komaj preživljal, ni razmišljal o tem, da bi sina šolal kljub temu, da je Joža kazal veliko volje do učenja. Ko pa sta učitelj in župnik obljubila podporo, ga je z vprego odpeljal v Ljubljano, kjer je nadaljeval osnovno šolo in odprla so se mu vrata na poti do učenosti. Leta 1861 so v Kranju osnovali nižjo gimnazijo in leto pozneje je vanjo vstopil tudi Joža Tomše. Po štirih letih je znova odšel v Ljubljano na višjo gimnazi-

jo, kjer je leta 1869 z odliko maturiral. Tu je spoznal prijatelja za vse življenje Antona Bonaventura Jegliča, ki je bil ljubljanski knezoškof polnih 32 let. Obema je bila namenjena enako dolga življenjska pot od 1850 do 1937. leta. Joža Tomše se je na razočaranje očeta in župnika po maturi odločil za študij matematike in fizike na Dunaju. Posledično se je zato moral preživljati sam z inštrukcijami in vzgojo premožnih knežjih šolarjev in dijakov. Želel si je doštudirati profesuro v tej stroki, a po sedmih semestrih so ga poklicali k vojakom. Moral je oditi v topniško enoto, kjer je prebil polnih 40 let. Seveda je prej leta 1873 moral opraviti dveletno kadetsko oficirsko šolo, da je leta 1876 postal topniški poročnik. Takrat je ponovno vzpostavil stik z očetom. Leta 1878 se je udeležil zasedbe BiH. Ko je opravil višji topničarski tečaj na Dunaju, je služboval v raznih topniških enotah na Hrvaškem, 1897 pa bil dodeljen tehničnemu vojnemu komiteju na Dunaju. Leta 1900 je postal profesor na topniški šoli v Veszprimu na Madžarskem, 1905 je bil premeščen v vojno ministrstvo na Dunaju, 1907 pa kot polkovnik postal komandant VI. polka divizije topništva. Hkrati je bil odlikovan s podelitvijo plemstva z nazivom pl. Savskidol. Leta 1913, pred izbruhom 1. svetovne vojne, je bil upokojen kot generalmajor. Potem je bil ponovno aktiviran, povišan v podmaršala, konec vojne pa je dočakal kot predsednik tehničnega vojnega komiteja na Dunaju.

Ko je Joža Tomše začel leta 1882 daljše obdobje službovanja v topniških enotah na Hrvaškem, se je preselil v Karlovec, spoznal Josipino-Jožefo Paulin-Franskovo iz Podbrezj in se leta 1887 z njo poročil.

Joža Tomše in Jožefina Pavlin kot mladoporočenca

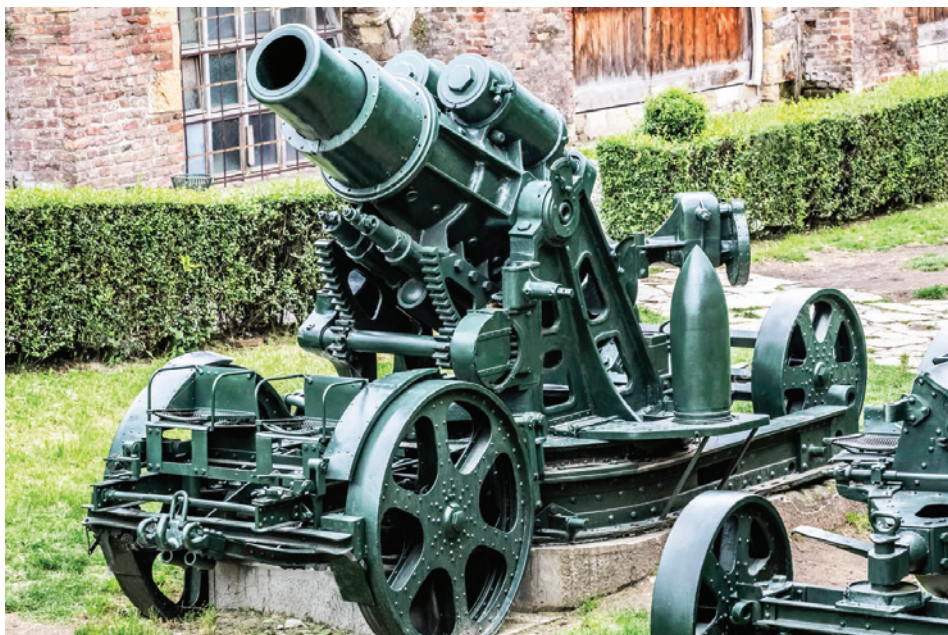
Leta 1891 se jima je rodila hči Ana, leto pozneje še sin Fran, ki je poklicno sledil očetovim stopinjam. Leta 1897 je bil Joža Tomše dodeljen tehničnemu vojnemu komiteju na Dunaju, kamor se je preselila tudi njegova družina. Tam mu je leta 1905 umrla mlajša hčerka. Med tem je od leta 1900 opravljal profesuro na najzahtevnejši vojaški akademiji na Madžarskem ob Blatnem jezeru, ker mu znanje tujih jezikov (rusko, nemško) ni delalo težav. V tem času je pisal učbenike, saj je imel vsestransko znanje kot konstruktor balističnih naprav in bil izvrsten poznavalec topništva na sploh. Kot profesor in komandant topniških tečajev je napisal vrsto skript iz balistike. Tomšetov učenec Mirko Brusić je te zapise pozneje dopolnil in v Beogradu leta 1927 izdal knjigo z naslovom Balistika. Tomše je tudi konstruktorski soavtor topa kalibra 305 mm. Upravičeno velja za naslednika

Jurija Vege. Leta 1907 je doživel enega največjih uspehov v poklicnem življenju, ki je trajalo že 34 let. Cesar Franc Jožef ga je povišal v topniškega polkovnika in mu podelil plemiški naslov, ki si ga je kot zaveden Slovenec in domoljub izbral po sboji ljubi pokrajini in se poimenoval Savskidol. Sočasno ga je minister postavil za komandanta šestega divizijskega topniškega polka. Plemiške časti in uporaba grba so pripadale tudi vsem zakonitim dedičem. Dve leti po upokojitvi so ga leta 1915 ponovno aktivirali, povišali v podmaršala z železnim križcem druge stopnje in pred njim so bila še tri dolga kruta leta spremljanja bojev na soških frontah.

Joža Tomše je bil vse življenje zaveden Slovenec in njegov dom na Dunaju je postal zatočišče revnih slovenskih visokošolcev, ki jim je gmotno pomagal. Tako se je resnično upokojil šele, ko je bil star že 68 let in je v vseh teh letih delal v Ljubljani, Karlovcu, Zagrebu, Sibirju, Veszprimu in na Dunaju. Leta 1919 je Avstro-Ogrska vojno izgubila, razpadla na majhno Avstrijo in druge samostojne dežele. Kot zaveden Slovenec se je Tomše vrnil na Kranjsko in se naselil v Ljubljani. Leta 1929 je njegov zet Joža Pretnar, ki je bil poročen s

Joža Tomše in družina

Top kalibra 305 mm

hčerko Ano in sta imela 5 otrok, kupil vilo ob Ljubljani, v kateri je podmaršal bival še 8 let do smrti. Poleg njega so vojaški poklic opravljali še trije družinski člani: sin Fran Tomše, zet Jože Pretnar in vnuk Jože Pretnar. Poleti je Joža Tomše s svojo ženo Jožefo hodil v Podbrezje v vilo na griču nad šolo, ki sta jo hči Ana in njen mož Jože Pretnar kupila za poletno rezidenco. Tu sta leta 1937 praznovala tudi skromno zlato poroko, a je zatem še istega leta podmaršal umrl. Žena pa je preminila 4 leta za njim pri hčeri Ani v Nišu, kamor se je le-ta z družino preselila zaradi možev službe. Njegov sin Fran je leta 1972 umrl v Ljubljani kot upokojeni generalštabni polkovnik. Hči Ana je bila v Podbrezjah znana kot izjemno dobra babica, ki je pomagala na svet premnogim malim Podbrežanom; umrla je leta 1976.

Joža Tomše je zapisan v slovenski nacionalni enciklopediji Slovenika (izšla leta 2010), v kateri je uvrščen med elito slovenskih generalov in admiralov.

Po majorju in baronu Juriju Vegi je bil naš najbolj priznan strokovnjak za balistiko, saj je njegov učenec Mirko Brusić, rojen 1884 v Garešnici na Hrvaškem, tehnično-topniški polkovnik VKJ, že leta 1927 napisal prvo knjigo o balistiki za potrebe tedanje Nižje vojaške akademije v Beogradu. Mimogrede, prvo slovensko strokovno knjigo o balistiki smo dobili šele nedavno izpod peresa prof. dr. Antona Žabkarja, kapitana Slovenske vojske.

Tomše je bil soizumitelj do tedaj največjega topa 305 mm, katerega krogle so razbijale najbolj utrjene objekte in tudi sejele smrt med nasprotnikovimi vojaki.

Hrvaška študentka v Ljubljani

Ime mi je Martina Perković. Sem iz Pule in študiram na Univerzi v Ljubljani. Letos sem končala prvi letnik na Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje v Ljubljani, na oddelku za konservatorstvo in restavracijsko umetnost.

Akademija za likovno umetnost in oblikovanje je bila ustanovljena leta 1945 kot Akademija upodablajočih umetnosti na podlagi prizadevanj tedaj vodilnih slovenskih umetnikov. Konservatorska in restavracijska veda se ukvarja z ohranjanjem, proučevanjem, nego in vzdrževanjem kulturne dediščine. Prav slednja je nepogrešljivi del kulturnega bogastva in temelj narodne identitete.

Akademija ima središče v centru Ljubljane, v bližini Cankarjevega doma. Do faksa se peljem z avtobusom, po predavanjih pa se rada sprehodim čez Park Tivoli in se ustavim v mestu. Ljubljana se od Pule precej razlikuje, zlasti pokrajinsko in vremensko, če pomislim na mrzle zime. Skupno jima je to, da v obeh mestih še vedno lahko odkrivamo ostanke starega Rima, mozaike, insule (rimskie hiše), ipd. Mestna arhitektura starega jedra je mešanica slogov, posebno art nouveau in gotike. Velik pečat je ji je med obema vojnama vtisnil slovenski arhitekt Jože Plečnik, ki je oblikoval tudi več mostov. Najljubše mi je staro mestno jedro, ki stoji pod grajskim gričem. Zares lepo mi je živeti v tako mirnem malem mestu.

Kot študentka se lahko prehranjujem na študentske bone in z njimi v restavraciji prihranim 40 % redne cene. Imam tudi brezplačen vpis v knjižnice, lahko se ceneje peljem v avtobusom in vlakom. V Pulo grem enkrat na mesec, če utegnem, ampak vedno raje najprej poskrbim za študijske obveznosti. Domov se rada vračam brez skrbi. Na akademiji sem se zelo veliko naučila o slovenski kulturi in kulturni dediščini. V sklopu prakse smo lahko izbirali, na katerem oddelku na Restavracijskem centru v Ljubljani jo bomo opravili. Odločila sem se za Oddelk za stensko slikarstvo in restavrirala talni mozaik iz obdobja Emone. Ker je mozaik zelo velik in restavracijski postopek dolg, mi je uspelo narediti le del celotne obnove. Obiskala sem tudi v muzeje,

Martina Perković

Slika Martine Perković

slikarske in restavratorske delavnice v Ljubljani in Kranju.

Pozitivno je to, da mi je kot študentki uspelo spoznati še en zanimiv narod, kulturo in običaje. Zelo zanimivo je paralelno živeti v dveh državah in prisluhniti njunim zgodbam, posebno z mojega stališča, ker študiram restavratorstvo in proučujem kulturno dediščino. Med študijem sem

spoznala slovenske študente iz različnih mest, pa tudi hrvaške, ki so na istem kot jaz (Društvo hrvaških študentov v Sloveniji je nastalo leta 2007) in iz različnih evropskih držav. Zanimivo se mi zdi, da je na ljubljanski likovni akademiji diplomiral tudi neki fant iz Indije. Oktobra se bodo začela predavanja, čakajo me nove izkušnje in nova znanja, zato se že veselim novih izzivov.

Sava - najdaljša reka

Malokatera reka ima dva ali več izvirov, še manj pa je takih, katerih izviri so že sami po sebi naravne znamenitosti. Nadiža privre na dan v dolini Tamar in po kratkem toku ponikne v ledeniško grobljo na ustju doline pod Poncami. Nekaj kilometrov od tam pa se na nadmorski višini 833 metrov kot Sava Dolinka pri Ratečah ponovno pojavi v naravnem rezervatu Zalanci – čudoviti smaragdno zelenih jezerih. Drugi krak – Sava Bohinjka – nastane, ko se Jezernica, ki teče iz našega največjega ledeniškega jezera, Bohinjskega, po manj kot sto metrih združi z Mostnico, majhno, a radoživo reko iz doline Voj.

Ko se oba kraka pri Radovljici zlijeta, nadaljuje reka Sava svojo pot po slovenskem ozemlju, ki je v celoti dolga 211 kilometrov, konča pa jo po 940 kilometrih z izlivom v Donavo pri Beogradu. Pri nas ima Sava izrazito udourniški značaj, saj je razlika med njenim pretokom v sušnih obdobjih in v spomladanskih ter jesenskih maksimumih lahko tudi do 1:250. Njeno porečje obsega skoraj 54 odstotkov ali 10.872 kvadratnih kilometrov površine Slovenije, kot vir kakovostne pitne vode pa je pomembna za okrog 20 odstotkov slovenskega prebivalstva.

V preteklosti je Sava kot še nekatere naše reke igrala pomembno vlogo pri rečnem prevozu tovorov. V ekonomskem smislu je kljub štirim hidroelektranim, ki so že zgrajene na njej, eden izmed največjih energetskih potencialov, saj naj bi po nekaterih podatkih izkoriščenost njenega hidropotenciala znašala le slabih 12 odstotkov.

Z izjemo Zelencev in zgornjega toka njenega bohinjskega kraka reka Sava ne skriva posebno lepih rečnih vedut. Del svoje struge je v prazgodovini morala vrezati skozi čelno moreno nekdanjega Bohinjskega ledenika. Nastala je dolina Brje, edina tovrstna dolina v Sloveniji, ki je danes zavarovana kot naravni spomenik. Njena značilnost so posebni ledenjakotvorni izviri iz morenskega gradiva, ki se v obliki pramenastih ledenjakovih slapišč nizajo ob bregovih Save med Mostami in mostom pri Bledu.

(Povzeto iz knjige T. Jeseničnika
"Slovenija v presežnikih")

